

Καθυστέρηση λόγου

Η **Καθυστέρηση λόγου** είναι ένας γενικός όρος που διακρίνεται σε πρωτογενή και δευτερογενή καθυστέρηση.

Πρωτογενής ονομάζεται η καθυστέρηση των γλωσσικών δεξιοτήτων σε σχέση με τη συνολική ανάπτυξη του παιδιού, απουσία σαφούς αιτιολογίας. Π. χ. φυσιολογικές, για την ηλικιακή του ομάδα, κινητική ανάπτυξη, αντιληπτικές δεξιότητες, κοινωνικότητα, αλληλεπίδραση, παιχνίδι, επικοινωνιακό προφίλ, αλλά καθυστέρηση στο λόγο.

Δευτερογενής είναι η καθυστέρηση των γλωσσικών δεξιοτήτων παράλληλα με καθυστέρηση στη συνολική εικόνα του παιδιού π. χ. αργεί να περπατήσει και αργεί να μασήσει, να παίξει, γενικά να αλληλεπιδράσει, ως αποτέλεσμα γνωστής αιτιολογίας π.χ σύνδρομο Asperger, νοητική υστέρηση, εγκεφαλική παράλυση.

Εμείς αναφερόμαστε στην πρωτογενή καθυστέρηση λόγου, ουσιαστικά σε παιδιά με διάγνωση καθυστέρησης λόγου και όχι στη καθυστέρηση λόγου που προκύπτει ως σύμπτωμα από μια πληθώρα άλλων διαταραχών .

Στην περίπτωση δευτερογενούς καθυστέρησης, όσο πιο γρήγορα δράσουμε, τόσο καλύτερα τα αποτελέσματα.

19 – 24 Μηνών

- Η ομιλία του γίνεται κατανοητή και αρχίζει να μοιάζει (σταδιακά) με την ομιλία των ενηλίκων.
- Εκφραστικό λεξιλόγιο 50 - 100 λέξεις ή και περισσότερες.
- Αντιληπτικό λεξιλόγιο πάνω από 300 λέξεις.
- Αρχίζει να χρησιμοποιεί προτάσεις με ουσιαστικά και ρήματα.
- Χρησιμοποιεί προσωπικές αντωνυμίες (εγώ, εσύ, αυτός).
- Απαντά στην ερώτηση «τι είναι αυτό;».
- Ακούει ιστορίες.
- Καταλαβαίνει και ακολουθεί εντολές με δυο μέρη.

2 – 3 Ετών

- Η ομιλία του είναι περισσότερο κατανοητή από τους ξένους.
- Κατανοεί τις έννοιες «όλα» και «πολλά».
- Ζητά τα αντικείμενα με το όνομά τους.
- Προσδιορίζει διάφορα μέρη του σώματος.
- Εκφράζει την ανάγκη του να πάει τουαλέτα.
- Απαντά σε απλές ερωτήσεις.
- Ακούει ιστορίες και τραγούδια.
- Χρησιμοποιεί προτάσεις με 3 - 4 λέξεις.
- Χρησιμοποιεί μερικούς γραμματικούς χρόνους, προθέσεις, άρθρα και αφηρημένες έννοιες.
- Καταλαβαίνει τις έννοιες «ποιος», «γιατί», «πόσα είναι».
- Αντιλαμβάνεται 500 - 900 λέξεις.
- Εκφραστικό λεξιλόγιο 250 λέξεις ή περισσότερες.

3 – 4 Ετών

- Ακολουθεί σύνθετες εντολές (2 - 3 μέρη).
- Καταλαβαίνει αντίθετες έννοιες (πάνω- κάτω, μεγάλο - μικρό).
- Εκφράζει συναισθήματα.
- Χρησιμοποιεί προτάσεις με 4 - 6 λέξεις.
- Καταλαβαίνει 1200 - 2000 λέξεις.
- Η καταληπτότητα της ομιλίας φτάνει στο 80%.
- Το εκφραστικό λεξιλόγιο αποτελείται από 800 - 1500 λέξεις.
- Ψιθυρίζει.
- Αντιλαμβάνεται τις έννοιες παρελθόν και μέλλον.
- Συμμετέχει σε συζητήσεις.

4 Ετών

- Καταλαβαίνει τους αριθμούς, μέχρι το 3.
- Αναγνωρίζει μέχρι 3 βασικά χρώματα.
- Καταλαβαίνει τις έννοιες του χώρου.
- Καταλαβαίνει πάνω από 2.800 λέξεις.
- Έχει εκφραστικό λεξιλόγιο 900 - 2000 λέξεις.
- Χρησιμοποιεί σύνθετες προτάσεις (4 - 8 λέξεις).
- Σωστή χρήση γραμματικής.
- Ακούει μια ιστορία και απαντά σε ερωτήσεις.
- Περιγράφει τη μέρα του στο σχολείο κ.α..
- Αναμεταδίδει ακριβώς μια ιστορία.
- Δίνει σύνθετες απαντήσεις.
- Γνωρίζει την χρήση αντικειμένων.

5 – 6 Ετών

- Γνωρίζει και ονομάζει τα χρώματα.
- Ονομάζει τα σχήματα.
- Καταλαβαίνει περίπου 12.000 λέξεις.
- Αυξάνει συνεχώς το λεξιλόγιό του.
- Συμμετέχει σε διαλόγους.
- Μετράει αυτοματοποιημένα μέχρι το 30.
- Συμμετέχει σε ομαδικά παιχνίδια και ακολουθεί τις οδηγίες.
- Ακολουθεί σύνθετες εντολές (3 μέρη).

- Ονομάζει τις μέρες της εβδομάδας και γνωρίζει αντίθετες έννοιες.
- Χρησιμοποιεί κλίσεις και χρόνους ρημάτων (αόριστος, μέλλοντας).
- Αντικαθιστά ελάχιστα φωνήματα.
- Συντάσσει γραμματικά πλήρης προτάσεις.
- Επικοινωνεί εύκολα με παιδιά της ηλικίας του και με ενήλικες.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ- ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ- ΦΥΛΟ

Οι περισσότερες έρευνες έχουν διαπιστώσει υψηλότερο ποσοστό ειδικής αναπτυξιακής καθυστέρησης λόγου στα αγόρια, με τις αναλογίες αγοριών προς κορίτσια να κυμαίνονται έως 5/1.

ΠΕΡΙΓΕΝΝΗΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Οι επιπλοκές στη διάρκεια του τοκετού επηρεάζουν την ανάπτυξη του λόγου. Οι παράγοντες που αυξάνουν την επικινδυνότητα για την εμφάνιση προβλημάτων λόγου, αν και δεν έχουν τεκμηριωθεί, είναι ο πρόωρος τοκετός και το χαμηλό βάρος γέννησης.

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Περίπου το 40% των παιδιών με γλωσσική διαταραχή, έχουν συγγενή πρώτου βαθμού είτε με την ίδια διαταραχή, είτε με ιστορικό γλωσσικής ανεπάρκειας, συγκριτικά με το 3% του γενικού πληθυσμού.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Οι περισσότερες έρευνες συμφωνούν ότι οι κακές συνθήκες διαβίωσης, η φτώχεια, η γονική ψυχοπαθολογία, το ανεπαρκές γλωσσικό πρότυπο στην οικογένεια, η έλλειψη ποσοτικών και ποιοτικών ερεθισμάτων, η διγλωσσία, η ψυχοσυναισθηματική στέρηση, καθώς και η κακοποίηση του παιδιού σχετίζονται με την καθυστέρηση γνωστικών και γλωσσικών λειτουργιών.

Πότε μιλάμε για καθυστέρηση λόγου;

Μιλάμε για καθυστέρηση λόγου όταν το παιδί σας πλησιάζει την ηλικία των 3 ½ ετών και:

- Επικοινωνεί μόνο με νοήματα (δείχνει αυτό που θέλει).
- Λέει μόνο συλλαβές ή λέξεις όπως «μαμά», «μπαμπά», «παππού», «γιαγιά», «νερό» (λεξιλόγιο < 10).
- Δυσκολεύεται να μιμηθεί λεξούλες που του λέμε.
- Ο λόγος του είναι ακατανόητος από το κοινωνικό περιβάλλον.
- Δεν ακολουθεί εντολές ή οδηγίες (π.χ. Φέρε τα παπούτσια σου).
- Δεν κάνει συνδυασμούς λέξεων (π.χ. φράσεις: μαμά βόλτα, μικρές προτάσεις: μαμά τρώει μήλο).
- Δεν αναγνωρίζει τα βασικά χρώματα (μπλε, κόκκινο, κίτρινο).
- Δεν ανταποκρίνεται σε απαντήσεις κλειστού τύπου (ναι/ όχι) και γενικώς δεν κατονομάζει.

20 + 1 Σημεία Εγρήγορσης

Τα ακόλουθα σημεία ίσως αποτελούν ενδείξεις παιδιών τα οποία βρίσκονται σε κίνδυνο για μη φυσιολογική ανάπτυξη. Τα παιδιά αυτά ίσως χρειάζεται να αξιολογηθούν από Λογοθεραπευτή άμεσα.

Κοινωνικά/ επικοινωνιακά σημεία εγρήγορσης: Αν το παιδί σας εμφανίζει κάποιο από τα ακόλουθα σημεία, παρακαλώ αναλογιστείτε την πιθανότητα μίας άμεσης αξιολόγησης.

1. Δεν κατανοεί απλές εντολές (π.χ. φέρε, πάρε, δώσε, έλα), ως τους 12 μήνες.
2. Δεν κάνει βασικές χειρονομίες με στόχο να επικοινωνήσει (δείχνει, χαιρετάει), ως 16 μηνών.
3. Δεν χρησιμοποιεί σταθερά κάποιες λέξεις ή ψευδολέξεις για να κατονομάσει ένα αντικείμενο, ένα πρόσωπο ή μια ενέργεια, ως 18 μηνών.
4. Δεν χρησιμοποιεί ήχους/ βαβίσματα για να δείξει ενδιαφέρον για κάτι ή να προσελκύσει την προσοχή των άλλων ανθρώπων, ως τους 18 μήνες.
5. Δεν χρησιμοποιεί τουλάχιστον 4 διαφορετικά σύμφωνα όταν βαβίζει (στην ελληνική πρώιμα σύμφωνα κατάκτησης θεωρούνται τα: π, μπ, μ, ν), ως 18 μηνών.

6. Δε δείχνει τα μέλη του σώματος και δεν αντιλαμβάνεται οικεία πρόσωπα, όταν τα ονομάζουμε, ως 18 μηνών.
7. Δεν καταφέρνει να χρησιμοποιήσει με τον σωστό τρόπο ή/ και να πιάσει αντικείμενα της καθημερινότητας (π.χ. κουτάλι), ως 24 τους μήνες.
8. Δεν έχει λεξιλόγιο 300 λέξεων και δεν παράγει αυθόρμητα φράσεις 2 λέξεων, οι οποίες φέρουν νόημα (π.χ. θέλω μαμ, θέλω νερό, μαμά κοίτα), ως την ηλικία των 24 μηνών.
9. Δεν χρησιμοποιεί τις προσωπικές αντωνυμίες «εγώ», «εσύ», «αυτός-ή-ό» κλπ, ως τους 24 μήνες.
10. Δεν γίνεται κατανοητή η ομιλία του παιδιού κατά το ήμισυ, από μη εξοικειωμένο ακροατή, ως τους 24 μήνες.
11. Δεν παίζει με παιδιά που έχουν ίδια σχεδόν ηλικία ή δεν ενδιαφέρεται για τα παιχνίδια της ηλικίας του, ως τους 24 μήνες.
12. Δεν εντοπίζει γνωστά αντικείμενα στο χώρο, όταν του ζητηθεί, ως τους 24 μήνες.
13. Δεν καταφέρνει να απαντά σε ερωτήσεις τύπου «τι;», «ποιος;», «πού;», ως 36 μηνών.
14. Δεν ονοματίζει τα αντικείμενα που θέλει, τους ως 36 μηνών.
15. Δεν κάνει προτάσεις 3-4 λέξεων, ως 36 μηνών.
16. Δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει άρθρα, τον ενικό ή πληθυντικό αριθμό και την άρνηση, ως 36 μηνών.
17. Δεν αντιλαμβάνεται τα συναισθήματα των άλλων και δυσκολεύεται να εκφράσει το κατάλληλο συναίσθημα την κατάλληλη στιγμή, από 36 μηνών και άνω.
18. Δεν συνειδητοποιεί (έστω αδρά) ή/ και δεν χρησιμοποιεί τον Αόριστο χρόνο και το Μέλλοντα, ώστε να περιγράψει ένα γεγονός, από 36 μηνών και άνω.
19. Δεν είναι σχεδόν απόλυτα κατανοητός ο λόγος του από τρίτους, από 36 μηνών και άνω.
20. Δεν αντιλαμβάνεται τους συντακτικούς και γραμματικούς κανόνες της γλώσσας και δυσκολεύεται να τους χρησιμοποιήσει στο λόγο του, από 36 μηνών και άνω.

+ Απώλεια λόγου, βαβίσατος ή κοινωνικών δεξιοτήτων σε οποιαδήποτε ηλικία.

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΟΜΙΛΙΑΣ Ή ΚΑΤΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ;

Η διαφορική διάγνωση της καθυστέρησης λόγου περιλαμβάνει απώλεια ακοής, αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές, διαταραχές αυτιστικού φάσματος και νοητική υστέρηση. Η ακριβής διάγνωση είναι ιδιαίτερα σημαντική, επειδή οι στρατηγικές θεραπείας είναι εντελώς διαφορετικές. Μερικές φορές, όταν η πρόοδος της ομιλίας αξιολογείται, η προσοχή εστιάζεται στο ενεργητικό λεξιλόγιο του παιδιού. Ωστόσο, θα πρέπει να αξιολογείται και η κατανόηση οδηγιών, η κατάλληλη ανταπόκριση σε ερωτήσεις και η κατάλληλη συμπεριφορά.

Συμπέρασμα: το σημαντικότερο όλων είναι η διάκριση ανάμεσα σε σημαντικά αναπτυξιακά σημεία, τα οποία δεν έχει κατακτήσει ένα παιδί και σε λιγότερα σημαντικά σημεία, στα οποία υπάρχει περιθώριο αναμονής. Για τα σημαντικά αναπτυξιακά σημεία τα οποία δεν έχουν κατακτηθεί από το παιδί, θα πρέπει να δράσουμε άμεσα και όχι να περιμένουμε (δευτερογενής καθυστέρηση).

